

Når medlidenhed sættes på

Mobning. Vi koncentrerer os for meget om mobbere og mobbernes ofre, og glemmer, at tilskuerne bærer nøglen til at få løst problemerne.

Af **Helle Rabøl Hansen**
Illustration: **Lise Rønnebæk**

For et par år siden besøgte jeg en syvende-klasse, som 13-årige Nanna havde fortalt mig meget om. Selv om hun ikke længere gik i klassen, men havde fundet en anden skole, frygtede hun stadigvæk at møde de gamle klassekammerater på det lokale strøg. Samtidig længtes hun efter den tid, hvor der ikke var problemer, og hvor hun dagligt hang ud sammen med dem, der senere blev hendes plageåndere.

Og plaget blev hun. Dødstrusler, trusler om bank og intimiderende ord tikkede ind på hendes mobiltelefon dag og nat. Nannas chatprofil blev hacket, og falske tekster blev lagt på. En lille, fast gruppe samledes omkring Nanna, når hun kom i skole og fulgte efter hende, fnisende, råbende eller skulende.

»Verden er et farligt sted at leve – ikke på grund af dem, der gør det onde, men på grund af dem, der sidder og lader det ske.«

ALBERT EINSTEIN

Til sidst kunne Nanna ikke finde ro nogen steder, heller ikke derhjemme. Når hun var i bad eller stod i køkkenet, kiggede hun hele tiden nervøst over skulderen, for måske stod klassekammeraterne pludselig bag hende, selvom hun rationelt set godt vidste, at det ville være temmelig usandsynligt. Om natten plagedes hun af forfølgelsesmareridt, om dagen af hån, fnis og skubben.

Det var tydelig for enhver, at Nanna mistrivedes. Hun blev indadvendt, nervøs og tilbageholdende. Det bemærkelsesværdige var dog, at ingen, bortset fra hendes forældre, blandede sig undervejs. De klassekammerater, der ikke deltog direkte i chikanen, de øvrige skolekammerater, de voksne – ingen af dem gjorde noget.

Tilbage til Nannas klasse i Sydsjælland, som jeg og en kollega besøgte flere gange. Mange af eleverne i klassen følte sig ikke som en del af det, der var hændt Nanna. Nogle mente, hun selv havde været streng, andre lod sig rive med af historierne om Nanna. Nogle få havde sympati for hende, men manglede modet til at stå op imod de andre. Lærerne var ikke klar over, hvor galt det stod til. Der fandtes mange forskellige motiver til at vælge at være tilskuere til Nannas situation.

Det var nogle dejlige unger, der var i den syvende klasse. Vi kom til at holde af dem. De var energiske, pågående og retfærdighedssøgende. Ja, hvorfor skulle de ikke også være det? Mobning handler nemlig ikke om yderligtgående psykopater eller om særligt onde monsterbørn, men snarere om,

hvordan en helt almindelig skoleklasse kan udvikle sig til helvedes forgård for den udstødte.

Mobning bliver ofte beskrevet som et forhold mellem to personer, nemlig mobber-udøver og offer.

I så fald kunne man ligeså godt kalde det for chikane eller overgreb, men mobning er mere end det – mobning invol-

verer og indkredser de omkringværende, for der er tale om et fænomen, der især foregår mellem formeltigestillede. Nanna går i 6.v, og identificerer sig som en klassekammerat i 6.v. Problemet er bare, at de, der har magten i 6.v, ikke ønsker Nanna.

Denne dobbelthet, at høre til i en gruppe og samtidig være uønsket i gruppen, er det særligt ubarmhjertige for den udstødte, hvad enten det er en skoleelev eller en kollega på en arbejdsplads.

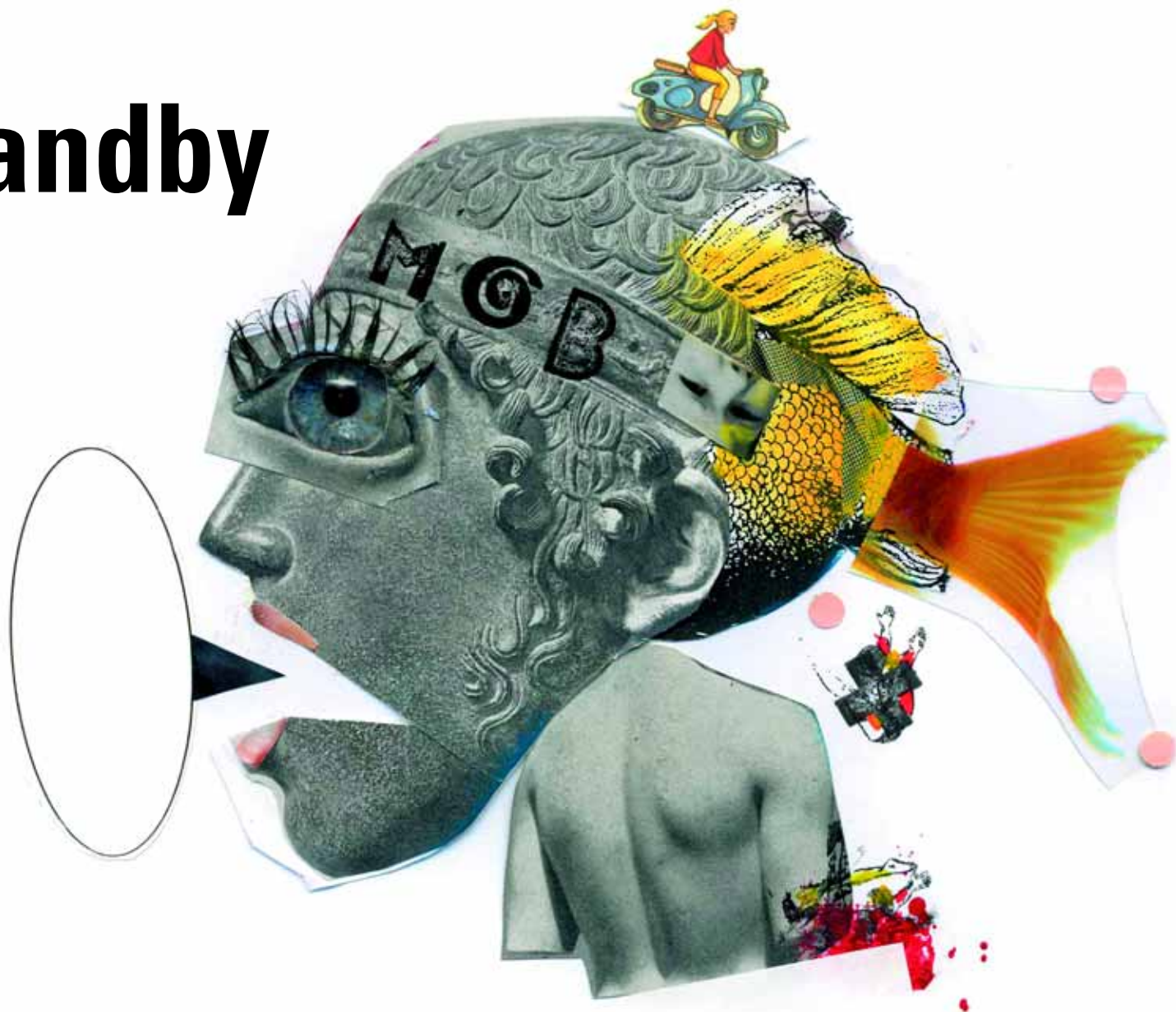
Min tese er, at mobningens formål ikke er udstødelsen i sig selv, men muligheden for at skabe samhørighed og 'vi-følelse', og at det er denne hensigt, der driver mobningen. Derfor mener jeg, at mobning især opstår i sociale sammenhænge, hvor gruppen har svært ved at udvikle et sammenhold om det, den danner rammen om, for eksempel arbejde eller skolegang.

Pointen ved at sætte spotlight på mobning som et middel til at skabe fællesskab er at fremhæve, hvordan mobning bliver til en gruppeproces, som det nærmest er umuligt at melde sig ud af. Der er selvfølgelig forskelle på, hvor meget den enkelte deltager i mobningen. Nogle leder slaget, andre løber med, og nogle kigger på. Den sidste gruppe er med til at opretholde gruppemønstret ved, at de ikke handler, men frygter, beundrer, tier – og dermed legitimerer udstødelsen.

Når jeg og mine kolleger i AMOK (Antimobbekonsulenterne) taler med børn, der udstødes af deres fællesskaber, er det påfaldende, hvordan de oplever det som, at 'hele klassen var imod mig' eller 'ingen hjalp mig' – og så videre.

Konsekvensen af at være medløber og tilskuer til mobning er ikke alene, at man bliver medansvarlig. Vedvarende mobning fungerer som en *medlidenhedsstopper*.

standby

Når mobning er blevet det normale, holder tilskuerne efterhånden op med at føle medlidenhed med offeret. Der er muligvis tale om en socialpsykologisk reaktion, der bevirker, at man på trods af indre modstand passivt betragter andres krænkelser for at opretholde gruppetilhørsforholdet. På den måde kan det ske, at medlidenheden må sættes på *standby*.

Studier af denne form for tilskuerkultur kendes blandt andet fra holocaustforskningen. Selvom der er meget langt fra Auschwitz til et dansk klasseværelse, er det relevant at se på de passive tilskuere som en gruppe, der er med til at gøre overgreb mulige. Ét er, at nogen beslutter, at andre skal myrdes, og ét er bølden, der

fører offeret til gaskammeret, men hvad med de tusinder af medborgere, som hjælper til eller kigger på?

Den oversete konsekvens af mobning som medlidenhedsstopper er i øvrigt et af de bedste argumenter for at gøre det til en fælles sag at stoppe mobning, for hvem ønsker, at mennesker må sætte medlidenhedsfølelser ud af spillet? Men denne tankegang er endnu ikke slået igennem i praksis. Mange handleplaner mod mobning i skoler, fritidstilbud og på arbejdspladser kredser ensidigt omkring mobber og offer og glemmer helt at aktivere den største gruppe på stedet – tilskuere og medløbere.

Forældre og ansatte i dagtilbud og skoler forfalder ofte til at skælde ud på Emma og Viktor eller at blive irriterede på 'svage' Sebastian, frem for at investere i gode, sociale børnefællesskaber. Måske fordi det umiddelbart er 'lettere' at gå efter skyld og personer frem for det mere abstrakte fællesskab. Ikke desto mindre mener jeg, at det er den vigtigste pædagogiske udfordring i mobbeland. ■

Helle Rabøl Hansen er cand.jur., ph.d-stipendiat på DPU, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole og tilknyttet »AMOK – Antimobbekonsulenterne«. Forfatter til bøgerne »Grundbog mod mobning« og »Mobbeland« udgivet af Gyldendal Uddannelse.